

บทคัดย่อ

การศึกษาเพื่อกำหนดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อทดลองหาวิธีการที่เหมาะสมในการกำหนดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 คัดเลือกกลุ่มประชากรศึกษา ในการสร้างแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสอบถามและเก็บแบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูล

เชิงปริมาณ

ขั้นตอนที่ 4 เก็บข้อมูลจากนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพิพิธภัณฑ์ โบราณคดี และประวัติศาสตร์ศิลปะ เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 5 สรุปอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์

ผลการศึกษาที่ได้พบว่าอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่นมี 2 ลักษณะ คือ อัตลักษณ์เดี่ยว คือ ไบเสมาหินทราย พิมพาพิลาป และอัตลักษณ์กลุ่มซึ่งเป็นอัตลักษณ์เชิงนามธรรม คือ ความเป็นพิพิธภัณฑ์ด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี ที่มีกลุ่มวัฒนธรรมหรือศิลปะ ทวารวดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความโดดเด่นและมีไบเสมาหินทราย เป็นศิลปกรรมที่เป็นหลักฐานที่สำคัญในวัฒนธรรมหรือศิลปะทวารวดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีไบเสมาหินทรายพิมพาพิลาปเป็นโบราณวัตถุชิ้นหลักของกลุ่มวัฒนธรรมและเป็นอัตลักษณ์เดี่ยวของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น

Abstract

A Study for the Museum Identity of Khon Kaen National Museum

This study for the 'Museum Identity' of Khon Kaen National Museum is a method to identify the Museum Identity of Khon Kaen National Museum. The first methodology is documentation and research review. The second is sampling a group of the population in the questionnaire. The third method is creating a questionnaire and using it in a field study for quantitative data. The fourth method is collecting data from a museum archaeology and art history specialist for qualitative data. Concluding the Museum Identity is the last step.

The results show that, Khon Kaen National Museum has two groups of Museum Identity. The first is a single identity regarding the 'Boundary marker sandstone' depicting Buddha's life scene "Weeping-Pimpa", and the second group identity is known as the archaeological museum that includes the North-East Dvaravati culture which is outstanding and has a 'Boundary marker sandstone' as important evidence in North-East Dvaravati culture. The Boundary marker sandstone depicting Buddha's life scene "Weeping-Pimpa" is the main antique of the group's culture, and it is the single museum identity of Khon Kaen National Museum.

การศึกษาเพื่อกำหนดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น*

อาจารย์ วิลัยปาน**

บทนำ

ในปัจจุบันเรื่องอัตลักษณ์นั้นถือเป็นประเด็นใหม่ที่สังคมโลกกำลังให้ความสนใจและให้ความสำคัญ อัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์เป็นเรื่องจำเป็นที่จะช่วยให้พิพิธภัณฑ์ต่างๆ เป็นที่สนใจ รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า (ทั้งคุณค่าและมูลค่า) แต่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในประเทศไทยยังไม่มีกำหนดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งให้ชัดเจน ทำให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติส่วนใหญ่ไม่ประสบความสำเร็จในเรื่องจำนวนผู้เข้าชมที่มีจำนวนน้อย ทั้งๆ ที่มีโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และนิทรรศการที่น่าสนใจมากมาย และยังไม่มีการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดอัตลักษณ์

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น” หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2553 โดยมีศาสตราจารย์สายนต์ ไพรัชญาจิตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

** นักศึกษาระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

พิพิธภัณฑ์ใดๆ ที่ดำเนินการในประเทศไทย การศึกษาร้านี้จึงเป็นการทดลองหาวิธีการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับการกำหนดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น

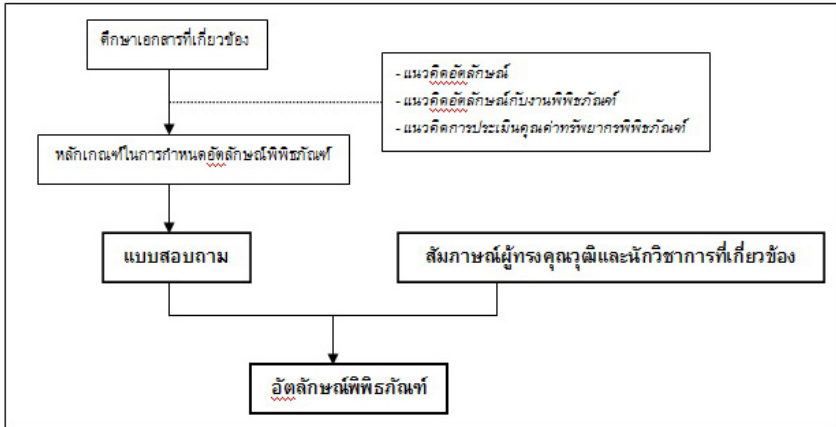
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น เป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในส่วนภูมิภาคที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรวบรวม สงวนรักษาและจัดแสดงโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ ที่ค้นพบในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์สถานฯ มีคุณค่าและมูลค่าสูง และพิพิธภัณฑ์สถานฯ เองก็ประสบปัญหาในเรื่องของจำนวนผู้เข้าชมและการประชาสัมพันธ์

การศึกษาอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์เป็นการนำแนวคิดอัตลักษณ์ มาใช้ในการกำหนดและค้นหาความเหมือน ความแตกต่างและความโดดเด่นของโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น เพื่อตอบประเด็นการศึกษาที่ว่า อัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น คืออะไร และวิธีการศึกษาแบบใดจึงจะทำให้การกำหนดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์เป็นที่ยอมรับ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ถือเป็นการนำเสนอแนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์โดยใช้แนวคิดอัตลักษณ์ซึ่งเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการปรับปรุงและพัฒนาทางด้านพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยในปัจจุบัน

ผลการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิเคราะห์

การศึกษาเพื่อกำหนดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ขอนแก่น มีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาค้นคว้าใช้แนวคิดในการศึกษา ดังนี้

แนวคิดอัตลักษณ์

การนิยาม “อัตลักษณ์” มักแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะ 2 ประการที่เคียงคู่กันอยู่เสมอคือ สิ่งที่เหมือนกันกับสิ่งที่แตกต่างกัน อาทิ นิยามของ Barthers (เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์และจิราพร ชุนศรี 2549: 10) ที่กล่าวว่า อัตลักษณ์ต้องเป็นกระบวนการแบบเหรียญสองด้าน ด้านหนึ่ง คือ ความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน (Self-Ascription) ขณะที่ในอีกด้านหนึ่ง คนอื่นก็ต้องรู้สึกเช่นกันด้วย (Ascribe by Others) อัตลักษณ์จึงเป็นความพยายาม

ที่จะสร้างขอบเขตที่ชัดเจนของบุคคล คือตอบคำถามให้ได้ว่า “เราเป็นใคร” และ “แตกต่างจากคนอื่นตรงไหน”

ความเหมือนและความแตกต่างที่จำแนกโดยอัตลักษณ์นั้นส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมเนื่องจากอัตลักษณ์ คือ สิ่งที่ทำให้เรารับรู้ตนเองว่า “เราคือใคร” และเราจะดำเนินความสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ในสังคมตลอดจนโลกที่แวดล้อมรอบๆ ตัวเราอย่างไร ดังนั้น อัตลักษณ์ คือ สิ่งที่กำหนดทางเดินให้แก่เรา เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าใครเป็นพวกเดียวกันกับเรา

นอกจากนั้นอัตลักษณ์ยังถูกกำหนดด้วยความแตกต่าง ซึ่งอาจเห็นได้จากลักษณะของการแบ่งแยกออกจากกัน เช่น อัตลักษณ์ในรูปแบบของความแตกต่างระหว่างชนชาติหรือความขัดแย้งด้านความเชื่อ เป็นต้น โดยส่วนใหญ่แล้วอัตลักษณ์มักถูกสร้างขึ้นในลักษณะของสิ่งตรงกันข้าม เช่น คนผิวขาว-ผิวสี ความปกติ-ความเบี่ยงเบนจากปกติ และความเป็นชาย-หญิง ดังนั้นในความแตกต่างจะทำให้เรามองเห็นภาพของความเหมือนได้ ฉะนั้น อัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องของความตระหนักรู้ว่าเรา “เหมือน” หรือ “ต่าง” จากคนอื่นอย่างไร (Woodward & Kathryn 1997: 10-12)

ดังนั้น อัตลักษณ์ จึงเปรียบเสมือนตัวแทนของการต่อสู้ เพื่อดำรงลักษณะที่เหมือนกันของกลุ่ม ในขณะที่เดียวกันก็พยายามต่อต้านหรือกีดกันสิ่งที่แตกต่างออกไป ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษานำแนวคิดอัตลักษณ์มาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการจำแนกความเหมือนหรือความแตกต่างของลักษณะใดลักษณะหนึ่งซึ่งลักษณะนั้นต้องเป็นลักษณะที่พิเศษและโดดเด่น เพื่อเป็นกรอบในการศึกษาและกำหนดอัตลักษณ์พิพริภักดิ์

แนวคิดอัตลักษณ์กับงานพิพิธภัณฑ์

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษานำแนวคิดอัตลักษณ์มาใช้กับงานด้านพิพิธภัณฑ์ เพื่อค้นหาโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่มีลักษณะพิเศษ มีความโดดเด่นเฉพาะตัว เพื่อสร้างตัวตนของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่นให้เกิดความโดดเด่น โดยนำแนวคิดอัตลักษณ์มาปรับใช้ในการพิจารณาเพื่อกำหนดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ รวมทั้งเพื่อนำมาอธิบายและวิเคราะห์ผลการศึกษารวมทั้งสรุปผลในการศึกษาครั้งนี้

แนวคิดการประเมินคุณค่าทรัพยากรพิพิธภัณฑ์

การศึกษาครั้งนี้จำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์ในการกำหนดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ เพื่อให้ได้หลักเกณฑ์ที่มีความน่าเชื่อถือ และบ่งบอกถึงการแสดงตัวตน ความโดดเด่น ลักษณะเฉพาะตัวของพิพิธภัณฑ์ต่างๆ นั้น ผู้ศึกษาจึงนำแนวคิดในการประเมินคุณค่าทรัพยากรพิพิธภัณฑ์ หลักเกณฑ์ในการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ในครอบครองของวัดและเอกชนของกรมศิลปากร (กรมศิลปากร, สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ, 2010) และหลักเกณฑ์ในการขึ้นทะเบียนมรดกความทรงจำแห่งโลก ที่กำหนดขึ้นโดยสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานความทรงจำแห่งโลก 2010) มาช่วยในการกำหนดหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องและสามารถนำมาปรับใช้ได้ใน การคัดเลือกโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น ได้หลักเกณฑ์การกำหนดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ ดังนี้

1. เป็นทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางด้านวิชาการ และคุณค่าด้านการศึกษา
2. เป็นทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีความสวยงามพิเศษ หรือแสดง

อัตลักษณ์/เอกลักษณ์ของท้องถิ่นโดยเฉพาะ

3. เป็นทรัพยากรวัฒนธรรมที่หาได้ยากในปัจจุบัน
4. เป็นทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีหลักฐาน ประวัติความเป็นมาเด่นชัด มีหลักฐานพิสูจน์ได้ว่าเป็นของแท้ไม่ได้ลอกเลียน หรือเป็นของปลอม รวมทั้งมีหลักฐานการจารึกระบุบอกความเก่าแก่แห่งอายุสมัยในการสร้าง
5. เป็นทรัพยากรวัฒนธรรมที่ยังเป็นประโยชน์ในสังคมปัจจุบัน เช่น เป็นทรัพยากรวัฒนธรรมที่ยังเป็นที่เคารพนับถือของคนในท้องถิ่น ด้านการท่องเที่ยว ด้านความบันเทิง อาจจะมีการใช้สอยแบบเดิมอย่างที่เคยถูกใช้มาหรืออาจมีการปรับเปลี่ยนหน้าที่ก็ได้
6. เป็นทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางด้านศิลปกรรมทั้งในเชิงศิลปะหรือเชิงเทคนิค เป็นแบบอย่างทางสกุลช่างศิลปะ หรือให้ความรู้ทางด้านเทคโนโลยี

จากหลักเกณฑ์ข้างต้นนั้นผู้ศึกษานำหลักเกณฑ์การกำหนดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ที่ได้จากการทบทวนแนวคิดร่วมกับข้อมูลจากหนังสือนำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น หนังสือโบราณวัตถุชิ้นสำคัญในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น และแผ่นพับของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น ไปใช้ในการประเมินและวิเคราะห์โบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น เพื่อคัดเลือกตัวแทนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่เป็นประชากรศึกษาในการกำหนดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น ในส่วนของการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 คัดเลือกกลุ่มประชากรศึกษา ในการสร้างแบบสอบถาม หลังจากได้เกณฑ์การกำหนดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ จากนั้นนำเกณฑ์ดังกล่าวร่วมกับข้อมูลจากหนังสือนำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น

หนังสือโบราณวัตถุชิ้นสำคัญในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น และแผ่นพับของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่นไปใช้ในการประเมิน วิเคราะห์ และคัดเลือกโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์สถานฯ โดยคัดเลือกเฉพาะโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์สถานฯ ที่มีอยู่ประมาณ 500 ชิ้น (ไม่นับที่เก็บรักษาไว้ในคลัง) เพื่อคัดเลือกตัวแทนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่เป็นประชากรศึกษาในการกำหนดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น ในส่วนของการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ได้ประชากรที่เป็นโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่เป็นตัวแทนทั้งหมด 14 ชิ้น ดังนี้

ตารางที่ 1: โบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ใช้เป็นประชากรศึกษาทั้งหมด 14 ชิ้น

โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ	ยุคสมัย	ลักษณะ	แหล่งที่พบ
 ลูกปัด และต่างหู เปลือกหอย	ก่อนประวัติศาสตร์	เครื่องประดับและต่างหู ทำจากเปลือกหอยมือเสือ	แหล่งโบราณคดีโนนชัย จ.ขอนแก่น
 ใบเสมา หินทราย พิมพ์าพิลาป	ทวารวดี	ใบเสมารูปทรงแบบแผ่นแบน จำหลักภาพเล่าเรื่องพระพุทธรูปประวัติเรื่องพิมพ์าพิลาป	เมืองฟ้าแดดสงยาง จ.กาฬสินธุ์
 ใบเสมา หินทราย กุลาวกชาดก	ทวารวดี	ใบเสมารูปทรงแบบแผ่นแบนจำหลักภาพชาดก เรื่อง กุลาวกชาดก	เมืองฟ้าแดดสงยาง จ.กาฬสินธุ์

โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ	ยุคสมัย	ลักษณะ	แหล่งที่พบ
 <p>พระพิมพ์ ดินเผา ปางสมาธิ</p>	ทวารวดี	พระพิมพ์ดินเผารูปทรง โค้งมน ตอนกลางเป็น ภาพพระพุทธรูปเจ้านั่ง ขัดสมาธิราบบนฐานบัว	เมืองฟ้าแดดสงยาง จ.กาฬสินธุ์
 <p>พระพิมพ์ ดินเผา ปางยมก ปาฏิหาริย์</p>	ทวารวดี	พระพิมพ์ดินเผารูปทรง สี่เหลี่ยมผืนผ้า แสดงภาพ เล่าเรื่องพระพุทธรูปประวัติ ตอนยมกปาฏิหาริย์	พบจากการขุดแต่ง โบราณสถาน ในบริเวณ ที่ดินของ นายทองดี ปะวะภูตา จ.มหาสารคาม
 <p>พระพิมพ์ ดินเผา ปาง แสดงธรรม</p>	ทวารวดี	พระพิมพ์ดินเผารูปทรง สี่เหลี่ยมผืนผ้า ด้านหน้า เป็นภาพพระพุทธรูปองค์ ประทับยืนเอียงพระวร กายเล็กน้อยบนฐานบัว พระหัตถ์ขวาแสดงปาง แสดงธรรม	พบจากการขุดแต่ง โบราณสถาน ในบริเวณ ที่ดินของ นายทองดี ปะวะภูตา จ.มหาสารคาม
 <p>พระวัชรธร</p>	ลพบุรี	ประติมากรรมลอยตัว สลักเป็นรูปบุรุษนั่ง ขัดสมาธิราบบนฐาน กลีบบัว พระหัตถ์ ทรงอยู่ใน "วัชรหุมการ"	พบจากการขุดแต่ง โบราณสถานคูแก้ว จ.ขอนแก่น
 <p>ศิลาจารึก คูแก้ว</p>	พุทธ ศตวรรษ ที่ 18	ศิลาจารึกรูปสี่เหลี่ยม ยอดสอบแหลมจารึก ด้วยอักษรขอม ภาษา สันสกฤตทั้ง 4 ด้าน	พบจากการขุดแต่ง โบราณสถานคูแก้ว จ.ขอนแก่น

โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ	ยุคสมัย	ลักษณะ	แหล่งที่พบ
 พระพุทธรูป ขนาดปรก	ลพบุรี	พระพุทธรูปขนาดปรก ประทับขัดสมาธิราบบน ขนาดพญานาค	การขุดแต่งคู่มัสตรีตัน จ.มหาสารคาม
 พระศิวะหรือ ทวารบาล (นนทิกเศวร)	ลพบุรี	ประติมากรรมรูปบุรุษ ยืน พระพักตร์มีลักษณะ เป็นเหลี่ยม กลางพระ นลาฏ สลักคล้าย พระเนตรที่ 3	การขุดแต่งคู่น้อย จ.มหาสารคาม
 พระพุทธรูป ปางมารวิชัย	อยุธยา- ล้านช้าง	พระพุทธรูปสำริด ประทับขัดสมาธิราบ ปางมารวิชัย	เคลื่อนย้ายมาจาก ห้องกลางกระทรวง มหาดไทย
 ตราประทับ ประจำ ตำแหน่ง พระนคร ศรีบริรักษ์	รัตน- โกสินทร์	ตราประทับทรงกลม ทำจากไม้	ได้รับมอบจากพระครู โพธิสารคุณ เจ้าอาวาส วัดโพธิ์โนนทัน จ.ขอนแก่น
 เสื้อของ พระนคร ศรีบริรักษ์	รัตน- โกสินทร์	เสื้อสีแดงเลือดนกตัด ด้วยผ้าอัตลัดใหม่ จากอินเดีย	ได้รับมอบจากพระครู โพธิสารคุณ เจ้าอาวาส วัดโพธิ์โนนทัน จ.ขอนแก่น
 ตู้พระธรรม ลายรดน้ำ	รัตน- โกสินทร์	ตู้พระธรรมลายรดน้ำ มีมือข้างท้องถื่น	ได้รับมอบจากพระครู สารธรรมาภรณ์ เจ้าอาวาส วัดสระเกษ จ.ขอนแก่น

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสอบถามและเก็บแบบสอบถาม

หลังจากได้ตัวแทนของโบราณวัตถุและศิลปวัตถุของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น จากนั้นทำการเลือกกลุ่มประชากรศึกษาที่เป็นบุคคลที่ให้ข้อมูลแบบสอบถาม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานจำนวน 397 คนเป็นตัวแทนของผู้เข้าชมระยะเวลา 1 ปี

กลุ่มที่ 2 นักโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ 9 ขอนแก่น จำนวน 2 คน เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มนักโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ 9

กลุ่มที่ 3 บุคลากรภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น จำนวน 10 คน เพื่อเป็นตัวแทนของบุคลากรภายในพิพิธภัณฑ์สถานฯ

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้มาตรวัดทัศนคติแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ (ไชยวัฒน์ รุ่งเรืองศรี, 2550: 141.) มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มีความเป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์มากที่สุด	=	5	คะแนน
มีความเป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์มาก	=	4	คะแนน
มีความเป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ปานกลาง	=	3	คะแนน
มีความเป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์น้อย	=	2	คะแนน
มีความเป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์น้อยที่สุด	=	1	คะแนน

หลังจากนั้นนำคะแนนมาหาช่วงคะแนนเพื่อจัดลำดับมุมมองของกลุ่มประชากร มีวิธีการหาอันตรภาคชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{อันตรภาคชั้น} &= \text{พิสัย} \div \text{จำนวนชั้น} \\
 &= \text{ค่าคะแนนสูงสุด} - \text{ค่าคะแนนต่ำสุด} \\
 &\quad \div \text{จำนวนชั้น} \\
 &= (5 - 1) \div 5
 \end{aligned}$$

$$= 0.08$$

ค่าคะแนนข้างต้นนำมาคำนวณ เพื่อจัดลำดับค่าของมุมมองอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น ดังนี้

ค่าคะแนน	ระดับมุมมองต่ออัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์
1.00-1.80	= มีความเป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์น้อยที่สุด
1.81-2.60	= มีความเป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์น้อย
2.61-3.40	= มีความเป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ปานกลาง
3.41-4.20	= มีความเป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์มาก
4.21-5.00	= มีความเป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์มากที่สุด

หลังจากเก็บแบบสอบถาม ผู้ศึกษาสรุปข้อมูลได้ดังนี้

ตารางที่ 2: อัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น ในส่วนของผู้เข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น

โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ	อัตลักษณ์ในมุมมองของผู้เข้าชม	
	Mean(ค่าเฉลี่ย)	ความหมาย
1.ลูกปัดและต่างหูเปลือกหอย	2.96	ปานกลาง
2.ใบเสมาหินทรายพิมพ์ลาป	4.5	มากที่สุด
3.ใบเสมาหินทรายกุลวักชาดก	3.43	มาก
4.พระพิมพ์ดินเผาปางสมาธิ	3.14	ปานกลาง
5.พระพิมพ์ดินเผาปางยมกปาฏิหาริย์	3.18	ปานกลาง
6.พระพิมพ์ดินเผาปางแสดงธรรม	3.41	มาก
7.พระวัชรธร	3.66	มาก
8.ศิลาจารึกกู่แก้ว	3.09	ปานกลาง

โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ	อัตลักษณ์ในมุมมองของผู้เข้าชม	
	Mean(ค่าเฉลี่ย)	ความหมาย
9. พระพุทธรูปขนาดปรก	3.42	มาก
10. พระศิวะหรือทวารบาล (นนทิกเศรษฐ)	3.61	มาก
11. พระพุทธรูปปางมารวิชัย	3.07	ปานกลาง
12. ตราประทับประจำตำแหน่ง ของพระนครศรีบริรักษ์ (อิน)	3.05	ปานกลาง
13. เสื้อของพระนครศรีบริรักษ์	2.95	ปานกลาง
14. ตู้พระธรรมลายรดน้ำ	3.03	ปานกลาง

ตารางที่ 3: อัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น ในส่วน
ของนักโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ 9 ขอนแก่น

โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ	อัตลักษณ์ในมุมมองของผู้เข้าชม	
	Mean(ค่าเฉลี่ย)	ความหมาย
1. ลูกบิดและต่างหูเปลือกหอย	2	น้อย
2. ใบเสมาหินทรายพิมพ์พาลาป	5	มากที่สุด
3. ใบเสมาหินทรายกุลาวกชาดก	2	น้อย
4. พระพิมพ์ดินเผาปางสมาธิ	4	มาก
5. พระพิมพ์ดินเผาปางยมกปฏิหารีย์	3.5	มาก
6. พระพิมพ์ดินเผาปางแสดงธรรม	4	มาก
7. พระวัชร	3	ปานกลาง
8. ศิลารีกู่แก้ว	3	ปานกลาง
9. พระพุทธรูปขนาดปรก	2	น้อย

โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ	อัตลักษณ์ในมุมมองของผู้เข้าชม	
	Mean(ค่าเฉลี่ย)	ความหมาย
10. พระศิวะหรือทวารบาล (นนทิกศวรร)	2	น้อย
11. พระพุทธรูปปางมารวิชัย	2	น้อย
12. ตราประทับประจำตำแหน่งของ พระนครศรีบริรักษ์ (อิน)	2.5	น้อย
13. เสื้อของพระนครศรีบริรักษ์	2.5	น้อย
14. ตู้พระธรรมลายรดน้ำ	2.5	น้อย

ตารางที่ 4: อัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น ในส่วนของบุคลากรภายใน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น

โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ	อัตลักษณ์ในมุมมองของผู้เข้าชม	
	Mean(ค่าเฉลี่ย)	ความหมาย
1. ลูกบิดและต่างหูเปลือกหอย	2.75	ปานกลาง
2. ใบเสมาหินทรายพิมพ์พาลีลาป	4.75	มากที่สุด
3. ใบเสมาหินทรายกุลวากชาดก	3.9	มาก
4. พระพิมพ์ดินเผาปางสมาธิ	3	ปานกลาง
5. พระพิมพ์ดินเผาปางยมกปาฏิหาริย์	3	ปานกลาง
6. พระพิมพ์ดินเผาปางแสดงธรรม	3.3	ปานกลาง
7. พระวัชรธร	3.25	ปานกลาง
8. ศิลจารึกกู่แก้ว	2.85	ปานกลาง
9. พระพุทธรูปนาคปรก	3.15	ปานกลาง
10. พระศิวะหรือทวารบาล (นนทิกศวรร)	3.1	ปานกลาง

โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ	อัตลักษณ์ในมุมมองของผู้เข้าชม	
	Mean(ค่าเฉลี่ย)	ความหมาย
11. พระพุทธรูปปางมารวิชัย	3.1	ปานกลาง
12. ตราประทับประจำตำแหน่ง ของพระนครศรีบริรักษ์ (อิน)	2.9	ปานกลาง
13. เสื้อของพระนครศรีบริรักษ์	2.75	ปานกลาง
14. ตู้พระธรรมลายรดน้ำ	2.65	ปานกลาง

ขั้นตอนที่ 4 เก็บข้อมูลจากนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิทางด้าน
พิพิธภัณฑ์ โบราณคดี และประวัติศาสตร์ศิลปะ

การเก็บข้อมูลในส่วนนี้จะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับทัศนะ
ในเรื่องอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์และอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
ขอนแก่น โดยมีรายชื่อของนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิด้านพิพิธภัณฑ์

นายกานต์ รัชสมบัติ	เจ้าหน้าที่ภัณฑารักษ์ พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ ขอนแก่น
นางสาวอัจฉรา แข็งสาริกิจ	ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น
นางสมลักษณ์ เจริญพจน์	อดีตผู้อำนวยการสำนักพิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติกรมศิลปากร
ผศ.ชลิต ชัยकरणชิต	ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย ขอนแก่น

ผศ.เพ็ญพรรณ เจริญพร	อาจารย์ประจำภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
นายอนันต์ ชูโชติ	ผู้อำนวยการสำนักพิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ กรมศิลปากร

นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิด้านโบราณคดี

ดร.พิสิฐ เจริญวงศ์	ผู้อำนวยการศูนย์ภูมิภาคโบราณคดี และวิจิตรศิลป์ (SPAFA)
รศ.สุรพล นาถะพินธุ	อาจารย์ประจำภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ

ศ.ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์	อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
-------------------------	---

จากการศึกษาและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการด้านพิพิธภัณฑ์ โบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะ ทำให้ทราบถึงข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ผลการศึกษา ได้ผลการศึกษาแยกตามประเด็นคำถามดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความหมาย ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์

จากการรวบรวมข้อมูลในประเด็นคำถามเกี่ยวกับความหมาย ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ ได้ข้อมูลดังนี้

อัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ถือว่าเป็นเรื่องของแนวทางในการจัดแสดงของแต่ละพื้นที่/ห้องที่ว่าจะสื่อการจัดแสดงออกเป็นแนวใด ยกสิ่งจัดแสดงใดเป็นเอกลักษณ์เด่นของแต่ละพิพิธภัณฑ์ (กานต์ รัชสมบัติ, 2553.)

อัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ คือ ตัวตนของพิพิธภัณฑ์ ความพิเศษที่เฉพาะ

ตัว ไม่มีใครเหมือน(ในทางที่ดี) ในบางพิพิธภัณฑ์อาจจะมียัตถุจัดแสดงชนิดเดียวกันแต่อาจจะมีการจัดแสดงเรื่องราวที่แตกต่างกัน ของที่มีคุณค่าไม่จำเป็นต้องเก่าแก่ก็ได้ (พิสิฐ เจริญวงศ์, 2553.)

อัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ คือ ความเป็นตัวตนของพิพิธภัณฑ์ ความโดดเด่นและเฉพาะตัว โดยขึ้นอยู่กับพิพิธภัณฑ์ในแต่ละที่นั้นจะนำเสนอสิ่งใดเป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ก็ได้ รวมทั้งอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ตามระยะเวลา และความเหมาะสม (สมลักษณ์ เจริญพจน์, 2553.)

อัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ เป็นการค้นหาความเป็นตัวตน ความโดดเด่นของพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง (ชลิต ชัยครรชิต, 2553.)

นอกจากนั้นยังมีความเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์เพิ่มเติมอีกว่า อัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์อาจจะไม่ใช่สิ่งของเพียงชิ้นเดียว อาจเป็นกลุ่มของโบราณวัตถุหรือวัฒนธรรม กลุ่มของการจัดแสดงซึ่งน่าจะมีความเป็นนามธรรมมากกว่ารูปธรรม (เพ็ญพรรณ เจริญพร, 2553.)

ดังนั้นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ในการศึกษาคั้งนี้ คือ การการค้นหาตัวตน ความโดดเด่นเฉพาะตัวที่มีลักษณะพิเศษไม่เหมือนใคร ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้ผู้ศึกษาเลือกศึกษาอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ที่เป็นโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น โดยอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์นั้นอาจเป็นโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุเพียงชิ้นเดียว หรือเป็นกลุ่มของศิลปะหรือวัฒนธรรมก็ได้ นอกจากนี้อัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ยังสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ ตามระยะเวลาและความเหมาะสม

ประเด็นที่ 2 อัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น

ประเด็นคำถามเกี่ยวกับอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่นได้ข้อมูลดังนี้

อัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น คือ โบราณวัตถุและศิลปวัตถุสมัยทวารวดี ใบเสมาหินทรายพิมพ์พิลาป พระพิมพ์เมืองฟ้าแดดสงยาง จ.กาฬสินธุ์ พระพิมพ์กรุณาคุณ จ.มหาสารคาม และศิลปะสมัยล้านช้าง (กานต์ รัชสมบัติ, 2553.)

อัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น คือ โบราณวัตถุและศิลปวัตถุสมัยทวารวดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา จิตวิญญาณ ความเชื่อ ความเรียบง่ายของคนในท้องถิ่นอีสาน (อัจฉรา แข็งสาริกิจ, 2553.)

อัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น คือ ใบเสมาหินจำหลักพิมพ์พิลาป และใบเสมาของเมืองฟ้าแดดสงยาง เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของพิพิธภัณฑ์ รองลงมาคือ พระพิมพ์ของนาคุณ จ.มหาสารคามและพระพิมพ์ของเมืองฟ้าแดดสงยาง จ.กาฬสินธุ์ ซึ่งพระพิมพ์นาคุณนั้นจะพบและมีจำนวนมากกว่าพระพิมพ์ที่พบในเมืองฟ้าแดดสงยาง ซึ่งเรื่องเกี่ยวกับใบเสมาและพระพิมพ์ รวมทั้งประวัติศาสตร์วัฒนธรรมอีสาน ทำให้อีสานเหนือเป็นเมืองศูนย์กลางตั้งมั่นของพระพุทธศาสนายุคแรกเริ่ม

นอกจากนี้ยังมีแหล่งโบราณคดีโนนนกทา อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นแหล่งโบราณคดีที่มีหลักฐานสำคัญเกี่ยวกับโลหะกรรมในประเทศไทย รวมทั้งมีความเกี่ยวเนื่องกับแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี แต่เนื่องจากองค์ความรู้และรายละเอียดของแหล่งโบราณคดีโนนนกทายังไม่สมบูรณ์หากได้รับการจัดการองค์ความรู้ที่เหมาะสมก็สามารถที่จะพัฒนาเป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่นได้ (สุรพล นาถะพินธุ 2553)

อัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น ซึ่ง

ถือเป็นพิพิธภัณฑสถานภูมิภาค ไบเสมาที่พบในภาคอีสานถือว่าเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ในรายละเอียดไม่ว่าจะเป็นด้านศิลปกรรม คติการสร้าง การแพร่หลาย ลักษณะการปัก ฯลฯ ซึ่งเมืองโบราณฟ้าแดดสงยางถือเป็นแหล่งโบราณสถานที่มีความสำคัญในเรื่องนี้อยู่มาก

นอกจากนั้นพระพิมพ์เมืองฟ้าแดดสงยางและพระพิมพ์นาดูนั้นก็ถือเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของอีสานเหนือ ทั้งในเรื่องของรูปแบบศิลปกรรม รูปร่างแบบพระแผง หรือแบบพระเล่าเรื่อง (มักจะฝังไว้ใต้ฐานเจดีย์เพื่อเป็นการเผยแพร่พระพุทธศาสนา) นอกจากนี้ยังมีพระสลักบนหน้าผา พระนอน ซึ่งถือเป็นศิลปะทวารวดีอีสานที่สำคัญ (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2553.)

อัตลักษณ์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ขอนแก่น คือ ไบเสมาจากเมืองฟ้าแดดสงยาง และเรื่องราวเกี่ยวกับสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เทคโนโลยีด้านโลหะกรรม เช่น แหล่งโบราณคดีโนนนกทา จ.ขอนแก่น เป็นต้น (อนันต์ ชูโชติ, 2554.)

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการในประเด็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขอนแก่น ข้อมูลหลักที่ได้ คือ ไบเสมาหินทรายพิมพ์าลาป และไบเสมาหินทรายจากเมืองฟ้าแดดสงยาง พระพิมพ์กรุณาคุณ จังหวัดมหาสารคาม พระพิมพ์จากเมืองฟ้าแดดสงยาง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่โดดเด่นในศิลปะทวารวดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ยังมีข้อมูลอื่นๆ ที่มีผู้กล่าวถึงบ้าง เช่น แหล่งโบราณคดีโนนนกทา อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญทางด้านโลหะกรรม

ขั้นตอนที่ 5 สรุปลักษณะพิพิธภัณฑสถาน

จากการศึกษาอัตลักษณ์พิพิธภัณฑสถาน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ขอนแก่น

ผลการศึกษาข้างต้นนั้น ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งสองส่วนคือ ข้อมูลเชิงปริมาณจากการเก็บแบบสอบถาม และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิด้านพิพิธภัณฑ์ โบราณคดี และประวัติศาสตร์ศิลปะ นำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปเป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ของ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น ได้ว่า จากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามพบว่า โบราณวัตถุและศิลปวัตถุในศิลปะทวารวดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ระดับความเป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ในระดับค่อนข้างสูง ทั้งใบเสมาหินทรายพิมพ์พิลาป ที่ได้ระดับความเป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์มากที่สุดจากการเก็บแบบสอบถามทั้งสามกลุ่มประชากร พระพิมพ์ดินเผาปางสมาธิ ที่พบในเมืองฟ้าแดดสงยาง พระพิมพ์ปางแสดงธรรมและพระพิมพ์ปางยมกปาฏิหาริย์ ที่พบในกรุนาดูน แสดงให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามนั้น มีความสอดคล้องกับข้อมูล que ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการที่ให้ข้อมูลและทัศนคติ เกี่ยวกับอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น ว่าเป็นใบเสมาหินทรายพิมพ์พิลาป ใบเสมาหินทรายจากเมืองฟ้าแดดสงยาง จังหวัดกาฬสินธุ์ พระพิมพ์จากกรุนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พระพิมพ์จากเมืองฟ้าแดดสงยาง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็น โบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่โดดเด่นในวัฒนธรรมหรือศิลปะทวารวดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ดังนั้นใบเสมาหินทรายพิมพ์พิลาป ถือเป็นโบราณวัตถุที่ได้ระดับความเป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์มากที่สุดในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม และถือเป็นโบราณวัตถุที่ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการส่วนใหญ่ให้กล่าวถึงในการเป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น จึงถือว่าใบเสมาหินทรายพิมพ์พิลาปเป็นอัตลักษณ์

พิพิธภัณฑ์ที่เป็นโบราณวัตถุชิ้นหลักหรืออัตลักษณ์เดี่ยว แต่จากการศึกษานั้นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์นั้นอาจจะไม่ใช่โบราณวัตถุเพียงชิ้นเดียว อาจเป็นกลุ่มวัฒนธรรม กลุ่มศิลปกรรมหรือกลุ่มโบราณวัตถุ ที่มีเรื่องราวที่มีความเชื่อมโยงและคล้ายคลึงกัน อาจมีลักษณะเป็นนามธรรมหรือรูปธรรมก็ได้

ดังนั้นหากมองอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์เป็นกลุ่มวัฒนธรรม กลุ่มศิลปกรรมหรือกลุ่มโบราณวัตถุ อัตลักษณ์กลุ่มของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น ซึ่งผู้ศึกษามองภาพรวมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น คือ ความเป็นพิพิธภัณฑ์ด้านประวัติศาสตร์โบราณคดีที่มีกลุ่มวัฒนธรรมหรือศิลปะทวารวดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความโดดเด่นในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือระหว่างราวพุทธศตวรรษที่ 12-16 และมีใบเสมาหินทรายเป็นศิลปกรรมที่เป็นหลักฐานที่สำคัญในวัฒนธรรมหรือศิลปะทวารวดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีใบเสมาหินทรายพิมพ์าพิลาปเป็นโบราณวัตถุหลักที่เป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์หลักของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเพื่อกำหนดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น มีขั้นตอนในการกำหนดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดอัตลักษณ์ และแนวคิดอัตลักษณ์กับงานพิพิธภัณฑ์ มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลและใช้แนวคิดการประเมินคุณค่าทรัพยากรพิพิธภัณฑ์ ในการกำหนดเกณฑ์การกำหนดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 2 คัดเลือกกลุ่มประชากรศึกษาในการสร้างแบบสอบถาม

ขั้นตอนนี้เป็นการคัดเลือกประชากรที่เป็นโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่เป็นตัวแทนของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น โดยใช้เกณฑ์การกำหนดอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์และจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างแบบสอบถามและเก็บแบบสอบถาม ขั้นตอนนี้จะได้ข้อมูลเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ

ขั้นตอนที่ 4 เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นตอนนี้จะได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 5 สรุปอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ จากการศึกษาในครั้งผู้ศึกษาได้อัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่นใน 2 ลักษณะคือ อัตลักษณ์เดี่ยว คือ โบราณหินทรายพิมพ์ปาพิลาป และอัตลักษณ์กลุ่ม ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เชิงนามธรรม คือ ความเป็นพิพิธภัณฑ์ด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดีที่มีกลุ่มวัฒนธรรมหรือศิลปะทวารวดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความโดดเด่นในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือระหว่างราวพุทธศตวรรษที่ 12-16 และมีโบราณหินทรายเป็นศิลปกรรมที่เป็นหลักฐานที่สำคัญในวัฒนธรรมหรือศิลปะทวารวดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมี โบราณหินทรายพิมพ์ปาพิลาปเป็นโบราณวัตถุชิ้นหลักของกลุ่มวัฒนธรรมและเป็นอัตลักษณ์เดี่ยวของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น

ภาพที่ 2 โบราณหินทรายพิมพ์ปาพิลาป
ที่มา: กรมศิลปากร, โบราณวัตถุชิ้นสำคัญใน
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น (ขอนแก่น:
โรงพิมพ์พระธรรมขันธ์, 2550), 12.

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. โบราณวัตถุชิ้นสำคัญในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
ขอนแก่น. ขอนแก่น : โรงพิมพ์พระธรรมขันธ์, 2550.
- _____. สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. การขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุ
ศิลปวัตถุ [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 5 เมษายน 2553. เข้าถึงได้
 จาก <http://www.info.finearts.go.th/revelation/regis-antiq2.pdf>
 กานต์ รัชสมบัติ. เจ้าหน้าที่ภัณฑารักษ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ขอนแก่น.
 สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2553.
- เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์และจิราพร ขุนศรี. “โครงการอัตลักษณ์และภาพลักษณ์
**ของจังหวัดเชียงราย” ชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการ
 พัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน**
กรณีศึกษา กลุ่มจังหวัดล้านนา. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 เชียงราย คณะวิทยาการ จัดการ โปรแกรมวิชานิติศาสตร์, 2549.
- คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานความทรงจำแห่งโลก. **หลักเกณฑ์
 ในการคัดเลือกเอกสาร มรดก** [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ
 5 เมษายน 2553. เข้าถึงได้จาก [http://mow.thai.net/index.php?](http://mow.thai.net/index.php?option=com_content&task=view&id=20&Itemid=27)
[option=com_content&task=view&id=20&Itemid=27](http://mow.thai.net/index.php?option=com_content&task=view&id=20&Itemid=27)
 ชลิต ชัยครรชิต. ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
 สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2553.
- ไชยวัฒน์ รุ่งเรืองศรี. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางวิทยาศาสตร์สังคม**. กรุงเทพฯ:
 โอเดียนสโตร์, 2550.
- พิสิฐ เจริญวงศ์. ผู้อำนวยการศูนย์ภูมิภาคโบราณคดีและวิจิตรศิลป์.
 สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2553.

- เพ็ญพรรณ เจริญพร. อาจารย์ประจำภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2553.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. สัมภาษณ์, 1 กันยายน 2553.
- สมลักษณ์ เจริญพจน์. อดีตผู้อำนวยการสำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2553.
- สายันต์ ไพรชาญจิตร. **การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, 2550.
- สุรพล นาคะพินธุ. อาจารย์ประจำภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. สัมภาษณ์, 1 กันยายน 2553.
- สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. **นำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น**. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด, 2543.
- อนันต์ ชูโชติ. ผู้อำนวยการสำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2554.
- อัจฉรา แข็งสาริกิจ. ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น. สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2553.
- Woodward and Kathryn. **Identity and Difference**. London: SAGE Publications Ltd., 1997.

